

A

1900

—

—

V.

—

Tgarsaj Kormaja.

Kolnvar, 1697.

1-12. samirott let.

A. R. N. K. Akademiäja Kolnvari
Firkjainich 3. a. könyvön

Jelhet: R. M. K. Top. I, 178

Q. M. K. I

178

*Kegyességgel, Betsülettel, közönséges Munkával
érdemlett*

IGASSAG KORONAJA,

Mellyet

*A' mindent tudó és az ő idejében jól véghez
vivő szabados és bölts*

ISTENI TANATS

*A' régi Uri Nemzettel fenlő és azt Virtusokkal nyo-
mozó's illendő étellel ékesgető Nagy*

H A Z A F I A N A K

M É L T O S Á G O S

BETHLEN ÉLEK

U R N A K,

Koronás Királyunk ő Felsege Erdélyi Guberniuma

*Belső Tanáts Ur Hivének, Belső Szólnok Vármegye Fő Ispán-
nyának és Erdély Országá Törvényes Felső Táblája*

PRÆSIDENSÉNEK Fejébe tött

1696 Eft: Sz. András Havának 3. Napján.

Melly-is azon Méltóságos Urnak érdemlett fenn maradandó nagy

Emlekezetire Magyar Verseken közönségesse tétetett

A' NAGY-ENYEDI Collegiumban.

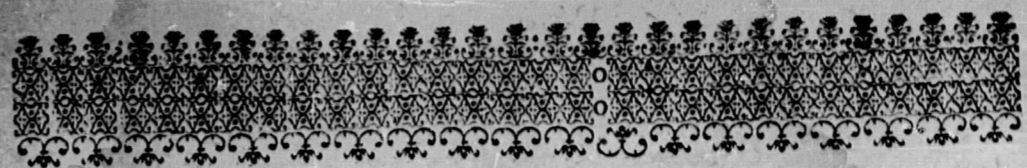

Pápai Pariz Ferencz

M. Doctor. & Pro-
fessor.

KOLOSVÁRATT,

Nyomtattatott M. TÓTFALUSI-K. MIKLÓS által.

JAték szerző *Pólus* Athénásbáregen

Mestersége fzerént midön volna ezen,
Mint adná-ki a' *Bút* mennél jelesebben,
Mennél hathatósban 's világosb tükörben;
Történék ez: fzentén akkor egy szép fia,
Midön másra gondgya, véletlen meg-hala,
A' kinek halálát keferülvén Attya
Játékát fordítá ottan valóságra.
Mert fia holt testét koporsóba tévé,
Azt pedig más senki ezébe sem vévé,
E' koporsót *theatrumra* ki-tétevé,
Es a' játék fzerző maga üle mellé.
Tsudalják mit akar, fel-fzóval kezd firni,
Sürü könyhullással orczáját áfztatni:
Es így mind halottyán tífztit véghez vízi,
Mind a' *Bút* a' népnek tükörben ki-tézi.
ERDELY Orzága-is fzentén így nem régen,
Bajait czirkálni midön gyülne egyben,
Szent András havában, fzkott Székes helyben
Való *Búját* érzi jó *Prasidensében*.
Itt e' jeles Urnak ez vala fő czélja,
Régiség tudásból mezfze látó gondgya,
ERDELY Orzáganak, hogy azt mütogassa
Miben lehet, 's miben orvoslódgyék *Búja*.
Hogy orvosolhassa, nyavalyát keres-fel,
Mint jó Orvos tífzti, hogy ott vehesse-fel
A' dolgot, a' honnan rendi távozott-el;
Orvoslani oztán mert azon nyomon kell.
Midön pedig ebben illy ferényen munkás,
Kinek inkább fájna, mert ö vala nem más,
Irigy halál hafznos eszköznek vermet ás,
Munka félber marad; mit tehet, lássa más.

Mert mikor nap estig fáradsága után
Le-ült volna, 's testnek erőt venni kíván
Nagy felei között, utolsó vatsorán,
Égből illy *Decretum* szólíttya-meg mondván:
Elég eddig jó Ur, ne fáradj magadat,
Mert nem éred még-el fel-tött *szándékokat*,
Magad hűségeddel meg-tartod magadat;
Bizonytalanságban de hagyod Hazádat.
Nem léfz már műhelye epeztő bánatnak,
Eleget fáradtál, mi házna volt annak?
Mi volt foganattya fok jó tanátsidnak,
Mellyekkel halálíg szolgáltál Hazádnak?
Munkás, tsendes, józan életteddel, példát
Sokszor adtál ugyan; de nem láttuk mását,
ültél, költél, öttél, elméd gondolattyát
Bezéllette nyelved, 's kevés vötte háznát.
Hijába-valóság nem kellett Szent Jóbbal,
Miveltetted földeidet *Serranus*sal,
Nem kellett a' pompa régi *Curius*sal,
Jó rendet szerettél a' jámbor *Cató*val.
Nem vala olyan rend, melly töled nem tanólt,
Két nemből, vén'sifjú, ha akarattya volt,
Minden Tíztyek aránt elméd tanátsal folyt,
Melly után oktató nyelved tudományt szólt.
Te voltál táblája régi Czimereknek,
Vóltál laistroma Nemzet jó rendinek,
El-múlt Familiák pólczain elmédnek,
Egymás után rendel hiba nélkül ültek.
Ezt ez URNAK nem szerzették Mesterei,
Sem nagy Uri Attya rá fok költései,
Nem lehetett ebben, mint árvának, részí;
Egyedül magára kellett szorúlni.
Nem járt Országokat soha tudományért,
Sok olvasásokat kellett tenni azért;
És így Hazájában ő arra-is el-ért,
A' mihez költséges járással más nem fért.

Mind

3
Mind Schólat, mind Udvar házánál tanúlt-ki,
Meg-látta azokat elméjének éli,
Mi légyen a' dolog mind benn 's mind oda-ki,
Minek mi törvénye, mi díze 's mi rendi.
Régiektől tanúlt, 's néma mesterektül,
Meg-rakta elméjét ama' fok könyvekbül,
Ezek segítették czéljára egyedül,
Munkájára szállott áldás onnan fellyül.
Elé rakott innen fok száz éztendőket
Szem elibe hozta a' régi idöket,
Régen el-temetett Magyar Ur neveket
Az ujjain elő számlálhatta öket.
A' mi nagyobb, bezéllette szokásokat
Magok viselését, szavokjárásokat,
Házokat, 's kedvesebb 's drágább marhájakat,
Házasságok által el-ágazásokat.
Régi Fejedelminknek úgy tudta Udvarát,
Szolgaiknak rendit, étkeit, pompáját,
Öltözetit 's minden alkalmatosságát
Tsak úgy hozta elő, mint a' maga Házát.
Ebben hala meg-is, azt számlálja vala
Hány száz volna régi Uri Familia
Nála fel-jegyezve, kinek mi nálunk ma
M híre, sem neve, sem egy maradéka.
Söt látván hogy némelly únalommal hallja,
E' régi dolgokat, ugyan *protestála*,
Mondván, holtom után nem lefz számlálója
Tsak így-is ezeknek, a' mint én mondom ma.
Ez Hazának baját viselő Tanátsza,
Tizenkét kövekkel tündöklő *Korona*,
BETHLEN ELEK vala ennek *Smaragdus*sa.
Smaragd kö czímere ő vala és házna.
Smaragd körül irják, hogy elmét erősít,
A' sem aránt pedig látást ugyan újjít,
Smaragdi erődről nagy elméd bizonyít,
Szem gyönyörködtetést Iráfod erősít.

A 3

Mert

Mert nem vala elég, hogy csak magad tudnál,
Nemzedet javára nagy Munkát fogadál,
Mellyet költségeden írásban ki-adnál,
Melly táblán magad-is régiekkel laknál.
Mert mit ér az arany, míg vagyon Bányába
Setétben 's kelleetlen falakban takarva?
Kit gyönyörködtethet, míg nem jö világra
Pufúta kietlenben kelleetlen Musika?
Régen várta Magyar ezt a' drága kintset;
De senki nem vött-le lúd toltól bilintset,
Illy hasznos munkára hogy nyitna kilintset,
'S végre ütne reá fejező petsétet.
Te vóltál egyedül, kitől ezt várhatta
Régi fényét porban néző Magyar Haza,
Kinek már seprején ez vigasztalása,
Hogy elei forsa nem így vólt valaha.
Vespasianusnak jó Császárnak tárfa
Munkás életteddel valál nyomozója:
Nem ülhetél otthon vagy úton hijába,
Elmédnek mindenkor köz haszon vólt dolga.
Mikoron ez Császárt intenék Hivei,
Hogy beteg ágyában fűnnének gondgyai,
Köz oktatásokra ez vólt feleleti:
Fenn-álva kell a' jó Császárnak meghalni.
Minden kereftvénynek ugyan ez a' tizti,
Van ör-álló helye, mellyről kell vigyázni;
Mert ha magán kül nints, Orzága ez néki,
Ha maga életét fámba 's rendbe vézi.
A' Sidók panaszfa, *Nints jövendő mondó*:
Most Erdélyben telik, oda az új és ő,
Elme tárházából kintset elő rakó,
És minden *Casus*ra példával oktató.
B. Az elme attól függ, a' mit belé raknak,
Azt kérhetik tőle, a' mit oda adnak;
Mert ezt mind teheted femetes kosárnak,
Mind arany és drága gyöngy míves ládának.

Egy képiro egyfzer egy enyészö Napot *Appelles.*
Ira-le, 's utánna egy felleg darabot
Ezt irván felibe: A' ki az el-múltot
Nem ismérte, nézze az utánna valót.
Elsöt másodikbúl könnyü meg-ismérni;
Sokzor hólta után fokta meg-firatni,
Söt a' körmével-is nem fánna kivájni,
Kit élteben ember nem fokott betsülni.
BETHLEN ELEK Ur itt fóm bizonyítója,
Kinek élete-is kellemetes vala;
De hogy drágább lézen hólta után java,
'S betsefebb érdeme, azt minden meg-láttya:
Igaz Atya valál, 's Anya helyett Dajka,
Ezt árva gyermekid forsa bizonyíttya,
Ezent fólja nem egy árva atyádfia,
Kiknek nagy Tútorok fáll koporsóba ma.
Mi légyen a' tizti a' jó Tútoroknak,
Elég tükör erre példája ez Urnak,
Nem fogyatta maradt javait árváknak,
Söt nevelte, 's kézen juttatta azoknak.
Vifeltől Tiztet-is; de nem úgy, mint fokak,
Kiknek csak gyapja kell a' fzegény juhoknak,
Kik Tiztet vifelni nem köz jóért foktak:
Söt köz jót vesztenek, hogy magok hízzanak.
Olyanok ám ezek, mint a' beteges lép,
Maga felfúvódik; de el-fárad a' nép,
Sok fzegényen alig vagyon emberi kép,
El-kell forvadniok, mert Fő Tizt háza ép.
Nem vólt tereh ennek késérő ferege,
A' fzegényfég javát azokkal nem élte,
Szükséges emberből állott a' tseléde,
Szükség felett semmi nem kellett nékie.
Isten áldásával teli vólt a' háza,
Nem vólt feleinek ezzel vér-fípója,
Szomfédit terhelő nem vólt barátsága,
És nem járt pázmánként az átok utánna.

Utánad lelked Farahó Tízteit,
Nem kettőztette-meg Izrael tégláit;
Hogy-ha valakinek valamit végbe vitt,
Nem vigyázta fême, mente alatt mit vitt.
Eleid fézkével jól megelégedtél,
Mesterféges fínnel ott nem terjeszkedtél:
Igye-fogyott árva után nem lesködtél,
Hogy igyét fel-vévén javával töltöznél.
Kezed nem emeled a' nyomorításra,
Özvegynék, árvának nem terhelhet átka:
Nints kö erőzakkal a' faladba rakva,
Nem igaz jus miá hogy onnan ki-firna.
Édes attyok vóltál szegény jobbágyidnak,
Nem tartottad őket pénzen vótt raboknak:
Dolgoztak, de meg-vólt határa dolgoknak,
Nem vótted-el minden erejét azoknak.
Károkbán 's bajokban segítetted kézen,
Oltalmaztad minden erőszakos ellen,
Ha békeségeket szerezhetted pénzen,
Könyörültél még abból-is szegényeken.
El-alhattál volna emberid ölén,
Olly-igen szertettek, akarmelley mezőben,
Vólt jóvóltod nálok ollyan bétületben,
Hogy semmi ártalom nem lelt volna ingyen.
Ezek már fok jódért semmit nem adhatnak,
Néznek koporsódra, sítatva kívánnak,
A' földet-is rajtad kívánnák áldottnak,
Hol szároz tetemid bé-takarítatnak.
Senki itt nem vádol, azért bátran mehetéz,
Semmivel nem terhel, tsendes fíivel lehetéz,
Világ Birójátúl irtózva nem félhetéz;
Hogy szertettek, arról bizonytságot tehetéz.
Istenéhez szokott bátor 's kéz elméje,
Kit mindenkoron várt, kéz ahoz mennie,
Noha nevetlen gyermeki ideje,
Mint jó Atyát nem kevesésé késérthette.

Nints-

5
Nints-is olly bátor fív, mellyet meg-nem hathat
El-maradó magzatiról a' gondolat;
Nints olly nemes eline, kit nem tántoríthat
Hólta után rajtok forgandó állapot.
Melly háznál gyermek van, több a' gyönyörködés;
De mellette még több azt féltő gyötrődés:
Kinek gyermeke nints, ott múltság kevés;
De baja sints semmi, nints érték epedés.
Kivált BETHLEN ELEK egyetlen egy Fia,
Kinek nevelése nem utólsó gondgya,
Ez időben inkább, mellynek állapotya
Minden rendeiben vagyon fel-fordúlva.
Tudgya 's keferüli árváinak forsát,
Tudgya jó Túornak igen ritka vóltát,
Maga példájával de biztattya magát,
Talam hűségének lef ki adgya mását.
Móses által Isten parantsolta vala:
Ha ki a' fézkekben madarat találna,
Fézkekből fiait bátor ki-hordaná;
Az anyját azokkal együtt ne bántaná.
Vízfa-fordúlt kaza a' te dolgod Halál:
Elsőben e' Hízban az Anyához nyúlál,
Az-után hirtelen Atyától meg-foztál,
Magokra erőtlen magzatokat hagyál.
Akar-mikor-is tsak nyomorúlt az árva;
De nem tagadhatni, hogy nehezebb néha,
Föképen ez időnk mostohaságába,
Holott az embernek ember a' Farkasá.
Hagyhattál utánnad szép Uri értéket,
Mellyel gyermekidnek tennék fűkfégeket;
Vajha hagytaal volna e' mellett hűséget,
Árván szánakozó, szertető elméket!
Másképpen-is illyen meg-vezett világban,
A' hol a' jó dolog nem mégyen példában,
Nehéz a' nevelés; mert lakunk sár-házban,
Melly minket tsak földre nyom önnön magában.

A 5

Szem

Szem kell itt, fül kell itt, kell ferény vigyázás,
Hűséggel erő kell, és okos dorgálás,
Hogy se keménységgel ne legyen fajulás,
Sem nagy kedvezéssel kártevő puhulás.
Tsuda dolog ez-is, a' mikorra napot
Tött volna Fiának vitetni Tanítót,
Azon nap kézíte fomorú koporsót,
Melly bé-rekezteté ez atyai gondot.
Jelentette Isten, hogy magának hagyta
Ezt a' gondviselet, ő lézen az Attya.
Oh bóldog árvaság, mellynek párt-fogója,
Ki könnyörülni tud, 's ki árváknak Attya!
Az ember tsak ember, a' hatalmasabb-is,
Nintsen olly Méltóság, a' mezzébb fénlő-is,
Mellyben reménységünk lehessen meddig-is,
Tsak nád-fál, nem bír-meg, el-török maga-is.
Gonoszbúl-is Isten tud jókat ki-hozni,
A' nyomorúságbúl jó schólát tsinalni,
Annak leczkéivel, mint gyakran láthatni,
Ez-es, kegyes, tsendes elméket formálni.
Sok jó elmét veztett-meg a' könnyen-tartás,
Sokat délczeggé tött az utánna-járás,
Puha betegség a' fok válogatás,
Embertelenekké fájára botsátás.
A' gonosz szerentse orvosa lelkünknek,
Mert le-töri szarvát a' vakmerőségnek,
Meg-nyitja szemeket a' vak kevélyeknek,
Kiknek jó intések soha nem kellettnek.
De a' jó szerentse ad tsak mind rosz okot,
Felfújja mi bennünk a' rosz kívánságot,
Nem fogadgya könnyen a' józan tanátsot,
Intő veztő helyén nyújt ez mind kalátsot.
Kik Istent szeretik, mindenek azoknak
Vagy lelki vagy testi javokra szolgálnak.
Hány, láttyuk, a' félvef; de használ sajkánknak,
Mert ugyan tsak vízi félhez a' pártnak.

Söt

6
Söt ugyan azt mondom, a' félvefekben-is
Partot léel a' lélek, míg partra nem jút-is,
Mindenütt jelen van, a' ki örzi ott-is,
Az Isteni erő, a' habok között-is.
Nem vólt erre méltó e' mostani világ,
Kinek fővetsége mást tsaló hazugság,
Barátsága fínes, ingó, mint romlott ág,
El-török alatta, valaki reá hág.
Mikor azért ez rá méltatlan világba,
Igy gyötrödnék, mint Lót kellelten várasba,
Elküldé az Isten, eljőve Angyala,
Hogy meg-faradt lelke pihenést venne ma.
El-érkezék farga lován *Libitina*;
De kit ékesgetett, nem hallgat *Minerva*,
Érdemlett jó híre nem halhat-meg soha,
Meg-fólal felöle a' maradék fájja.
Koronás Királyunk *Personalisának*
Sokszor jút ezébe GUBERNATOR Urnak,
Kinél jó tanátsi betsületben vóltak;
Igaz hü emberek mert kevesen vannak.
Ritkán ötte ez Ur nála nélkül étkét,
Végső vatsorája a' mint itt bizonyit,
Nem únta hallgatni tanátsos beztédét,
Olly-igen szerette személyét 's erköltsét.
Festék nélkül való igaz szeretetit,
Atyafiságos és elmés nyájasságit,
Betsülötte ezét, 's rendes találmányit,
Közönséges bajok tsendes orvoslásit.
Mint nagy viz, tsak lassan folydogalt elméje,
Az ellenző partot de meg-fegte véle,
Sietni tanátsal soha nem szerette;
Mit fel-akart adni, elébb jól megfözte.
Igy *vef-el az igaz, még sem vefti ékre*
Senki, azt taníttya Proféta leczkéje;
Nintsen pedig nagyobb fükfége, mint erre,
A' Nemzetnek, még sem tudgya félteni.

Nemes

Nemes Ország érzed, zűkséged volt erre;
Mert rá gondaidat rakhattad, mint zegre,
Minden tereh alatt ez nem szakadt-le,
Nem únta meg dolgod, nem volt kényesége.
Ő nem zégyenlette nemzete zokását,
Majmoskodva nem hagyta-el Magyarzágát,
Idegen Nemzetnek nem kapta-fel nyomát,
Nem követte sem köntösét sem aztalát.
Hazája Ifjait tsak arra intette,
Emlekezzenek rá régi elejekre,
És ha mi jó dolgot fel-találnak benne,
Ne zerefsék soha a' másét helyette.
Szánnya BETHLEN GERGELY Méltóságos Bátyya,
Ki bánatit véle egyaránt oztotta,
A' mi egyiknek fajt, másik-is fájalta,
A' két zívet özve illy zép mágnes vonta.
Nem gondolta, Öttsét hogy bortsáffa elől;
De így volt meg-irva ez rend onnan fellyöl;
Bánnya; de fejet hajt Urának a' felöl,
Nem áll-el a' Felfég akarattya mellöl.
Nem gyüöltek egymást, mint némellyek zokták,
Kik véreknél az idegent inkább kapják,
El-árúlni ingyen véteknek sem tartják,
Mert e' vér gyüölö Kain útát nyomják.
De itt a' zeretet nem hibázott soha,
Egyik a' másikat örömezt hallgatta,
Mások felett annak tanátsát fogadta,
Idegennek voxát az-után próbálta.
Nézi Öttse Házát, nézvén keserüli,
Mert előtte vannak árva zép gyermeki,
Nints egyéb mit tenni, jút ezébe tizti,
Attyok akar lenni, míg lsten élteti.
Nints-is ennél jobb mód Bú el-felejtésre,
Mint, hogy ember gondot viseljen tiztíre,
A' helyén, hogy magát a' búval epezze,
Jobb anyyi erővel, tiztíre ébrezze.

Keref-

7
Kerefztyén embernek, keserü vagy édes,
Valami fellyül jö, az mind kellemetes,
Jó Atya kezéböl jö, azért mind kedves,
Kedvetlen dolog-is jó hitnek mind rendes.
Talál ugyan okot ember a' sírásra;
De meg-annyit talál a' vigasztalásra,
Ne nézzen láb-alá. zemeit zoktassa
Oda-fel, a' jóknak gazdag tárházára.
Múlandók 's elménknek ezveztö tanátsi
E' föld kedveskedö zép síros hantyai,
Valaki ezeket igen ízélti,
Unalomba nála mind, a' mi mennyei.
Méltóságos zámos több attyafiai
Szertelen fájlalják, hogy attól kell válni,
Ki öket zeretete 's tudta betsülení,
Nagy árron illy kintset kézek fel-váltani.
Minden zeretetre köztök tükör vala,
Le-botsátkozott ott mind kitsínyre nagyra,
Valamellyikének ha érkezett baja,
Szintén úgy féltette, mint magájét maga.
Kétséges dolgokban jelen volt tanátsa,
Ha meg-betegültek, ottan kéz orvosa,
Árván maradtaknak gondviselő Attya,
Mindenfelé köztök el-érkezett gondgya.
Esmérik károkot, 's kesergik tselédi,
Panaszát házánál nem mondhattya fenki,
Mevólt itt mindennek rendi 's betsületí,
Fogyatkozás nélkül idejében béri.
Nem unták volt még meg Urok zolgálattját,
Tsak firnak, búfúlnak, láttyák zoros házát
Mellyel el-tserélte fényes palotáját,
Nintsen a' ház dízi, nézik pufta falát.
Hozzája 's felöle illyenképpen zóla
Isteni Decretum, melly mint egy álomba
Meg-jelenék nála egy Folyó Guttába,
Fö nedveséginek meg-fojtó árjába.

Hirtelen

Hirtelen halálnak látzik e' fokaknak,
De a' természetéről itélni nem tudnak:
Annál inkább bezzeg rozzúl gondolkodnak,
Kik effélét Isten haragjának tartnak.
E' nyavalyát fok gond fokta kézíteni:
Mert a' fok gond a' vért fok nyállal meg-hüti,
Melly agyvelőt áraszt, a' honnan oda-ki
Érzést mozgást meg-fog, 's tagokat el-ejti.
Inkább *fatuma* többire azoknak,
Kik köz-jóra élnek, 's elmével fáradsnak,
Mely nagy munkájokhoz fő-töréssel jűtnak,
Mely meg-is, hogy főt fárasztottak.
Mely fordúla Erdélyre,
Mely a' három Nemzetre,
Mely lenne emlekezetekre,
Mely a' ki meg-intette.
Lakosidnak, úgy mint sem a' határa,
Mellynek híre nagy, mint sem a' határa,
Három nemből özve, mint sem a' határa,
Hogy a' hármak köztél könnyen ne szakadna.
Tsuda, hogy még állasz, mert nints *Politiád*,
Hármak szövetséged magad fejed 's bontád,
És úgy miben volna erőd, meg-mutatád,
Hogy nyílt résen kiki könnyen jöhetne rád.
Nintsen állandóság semmi-is rendedben
Nints semmi szeretet fő-fő emberidben,
Nem lehet jó függés közép 's alsó rendben,
Nem láttya Fejeit köz jóra tisztiben.
Özve-gyűltök; szolgál de kiki magának,
Közönféges hazna nints benne Hazának,
Törvényeket irtok, de mellyek haználnak
Egynéhánytok maga fel-tött zándékának.
Minthogy rozz a' dolog, azon özve-vezték,
Hogy egyaránt nem jűt, egymást üldözitek,
Gyűlés után Gyűlést különösön téztek,
Ott egymásra törtök, szakadoztok, veztek.

Mint

Mint fogy a' szegénység, kevesebb gond arra,
A' mint az adaja, úgy nő az Ur dolga;
Nem gondoljátok-é, hogy bort a' hordóba,
Hogy mind meg-ne vezzen, a' sepreje tartja,
Sok *Titulus* tsűz-bé, egyik mástól láttya,
Mint a' víz-kórságban telik a' bőr alja;
Lassan-lassan mind fogy az erő azonba;
Mert egyik a' másik erejét el-vonza.
A' régi Eleink ezt nem vásárolták,
Hanem kinek-kinek *virtusáért* adták,
Ember-fő 's kopia-darabbal czifrázták,
Nein ülő helyekben 's meleg házban várták.
Nagy oka ennek ez, mert nintsen tudomány:
A' hol pedig az nints, ott a' nép tsak sákmány;
Mert nints olly czifrázott és drága alkotmány,
Ha fundamentom nints, mellyet fél el-nem hány.
Tanúlj példáidon ERDELY, 's ébredgyél-fel,
Hozzászűnyadásból szemeidet nyisd-fel,
Szokott puhaságban ne menny mind egyre-el,
Néked fáj, tudd-meg mi jódra való, 's kezd-el.
Tanúlj jobb Nemzettől, vedd rendbe magadat,
Viseld szeretettel minden dolgaidat,
Kösd-özve, hogy el-ne törjék, nyilaidat,
Mellyet külön minden szegdelhet és ronthat.
A' kegyeféség mivel-hogy mindenre haznos,
A' Tanító közted ne légyen únalmos,
Félje Istent minden, ne légyen szabados
Az el-fajúltt erkölts, melly most igen zámos.
Ifjaidat neveld avagy tudományba,
Vagy egyéb szabados szép kézi munkába,
Vagy mind a' kettőbe; mert nem vez-el hazna,
Valaki ö-magát gyakorolja jóba.
Soha dolgatlanság nem ad jó tanátsot;
Tsak szóval 's álommal nem tölthetni gyomrot,
Nem tud mihez nyűlni, hanem tolvajságot
Választ fok, hogy egyék, vagy orozatlanságot.

Büntől

Büntől őrizd magad, kivált gyűlölségtől,
'S ennek gyümölcsetől az ártatlan vértől,
Felkiált ez akar-mint el-titkolt helyről:
Még most-is nem fíntén tizta kezéd ettől.
Példabeszédben vagy hűségtelenségért;
Ebben ne léledzél, kérlek az Istenért,
Ne fordíts-el mindent egy-kís kényességért,
Hogy ártatlan kötség ne ontson vért azért.
Tessék embernek a' mi Istennek tettett;
Szenvedgye békével, a' miről nem tehet;
Mert minden erővel egyébre nem mehet,
Hanem fikeresebb 's mélyebb sárba léphet.
Ezek én szavaim engem küldött Isten
E' böldegültt Urnak ki-múló képében,
Térj-meg ERDELY; méltó romlásod másképpen,
A' mint Isten ÁMEN, hidgyed, úgy meg-lézen,

V É G E.

Ehez adattatik egy közönséges

HALOTTI ORATIO,

Mellyet hajdan e' Hazában egy
néminémü Halotti alkalmatos-
ságra készített volt; mostan pe-
dig, hogy e' könyvetske telye-
sebb lenne, alítván egyfzersmind
hogy nem léfzen unalmas és ha-
szontalan az Olvasóknak, kiknek
Isten sziveket arra birta, hogy e' veszedelmes
szeretetű világnak megismérésére s ünásá-
ra való okokról értekezzenek, kö-
zönségessé tótt

Papai Ferencz.
M. Doctor & Professor &c

M. TÓTFALUSI KIS MIKLÓS

Nyomtattatott KOLOSVÁRATT, 1697 Ézt.

HALOTTI ORATIO.

MÉltóságos Tekintetes Urak, Ur Azzonyok, nemesi vérről s *virtusokkal* fénlő Felső Rendek, kegyes élettel s tisztességes hivatalokkal az emberi Társaságot teljesítő s ékesítő közép és alsó Rendek, és minden, e' szomorú alkalmatóságnak rendinek s véghez vitelének szemlélésére egybe-folyt kegyes Hallgatók; kiket arra indított élete, életében tisztos maga viselése, jámbor kegyes természet, minden jóknak tetőző társalkodása, és sok jeles *virtusi* ennek, a' kinek hideg tetemei előttünk sokaknak könnyhullatási között e' setetes gyászal bévontt koporsóban bezároltatván nyúgoznak, hogy az ő e' világtól való elbútszásának szomorú pompáját jelen-lételekkel feltisztelni méltóztatnak. Bennetek nagyobb részént e' meghólttal tiszta szeretettel egybe-kötött szívök tisztinek megismerésér, és annak nem tettetésből, hanem tökéletességgel való követését, a' belső indulatoknak czégeri, és a' szív hánykódásának hirdetői nyilván mutatják: úgymint kiknek orcájoknak hervattsága, szemeknek nedveségek, és azoknak a' föld felé való lefüggőtetések, a' szívbéli gondolatok tengerének felvezét, és annak felháborodott habjainak nyughatatlanul való hánykódását valósággal jelentgetik. A' ti szíveiteknek a' vigasztalásnak kies kerteire nyíló ajtai bezároltattak, és a' szomorúságnak kedvetlen puhtáira kibotsátó tágas kapui felnyilatkoztanak; sőt némellyitek a' nálatok lévő világosságnak fáklyáit, a' síralomnak patakjaival csak-nem színtén elöltöttátok. Mert ohajtyátok azt, a' kit a' kedvezni nem tudó kegyetlen halál seregetek között kiragadt, sáraz szemekkel nem nézhetitek a' megrothasztó földnek gyomrába való benyelettetését annak, a' kinek élete sokaknak életre való hoztatásokra volt; keservesen válhattok el attól, a' kivel özve szoktatok volt; és valóba nehezen esik töletek való végső eltávozáfa annak, a' ki e' hitván világnak, e' nyomorúságok kietlen puhtájának síralmas útiban volt hűséges s veletek együtt szenvedő úti-társotok. Siránkozik sűrű zokogással az árvaságnak kenyerére szorult ház tseléd; mert elhúnyt szemeknek, a' kire ők eddig szemeket vetették: könnyben lábbog szemek azoknak, a' kiket a' természet az emberi nemnek terjedésének ágazati szerint rokonsági közlebséggel e' meghólttal egyesített volt; mert az ő nemzeteknek egy nemes ága lefejeztetett: a' szomorúságnak nyiláival által-kezeztetve szívek

szívek fogott azoknak, a' kiket az igaz barátsági szeretnek melege e' meghólttal egybe-olvasztott volt; mert (holott az igaz szeretet több személyeket egytézen) fele részek oda vagyon, láttyák: indulattyok felbuzdulottan-ottan hajok szálainak felborzadásával azoknak, kiknek ötet ismeret-ségekre az érzékenységek béöltötták volt; mert elméjéből ki nem eshetik annak, a' kitől most megfoztattanak; mindenekkel magát kedveltető társalkodásának emlékezeti: mindeneknek továbbá ebben a' gyülekezetben, ha az én szemem előtt szívek kiterjezve nintsen-is, de gondolatomban szememmel által-látom, lelkeknek nem kitsínnyé való megindulását, és sok szomorú gondolatoknak fulákjaival való sértegettetését; mert e' szomorú példának előttök förgásának alkalmatósággal, a' minden élőknek természetivel ellenkező halálnak követtye szavára, az ő e' világnak szerelmében elszenderedett lelkek felébred, az ő elméjük a' kegyetlen halálnak dítetlen, sőt rettentő ábrázattát előttök képzelik, a' halandóságról való elmélkedések szívekbe ötlenek, ez életnek elmúladoságáról, e' világnak tsalárd-ságiról, annak javainak házontalanságiról, és a' világiakon kapó embereknek sok szorgalmatoskodásokról hijjába-valóságáról gondolatyokat hántorgatták. Mellyet oh vajha az emberek gyakrabban forgatnának elméjükben, bizonyára sok akadályokat a' halálnak úttyáról elháríthatnának: mert csak annak lehet boldogul avagy csak kevesebb keserűséggel és nehezségekkel a' halálnak nyugodalmas tartományába, e' színtel való vándorlással fárasztó világnak határiból által-költözni, a' ki arról való gyakor gondolkodással magát arra készíti, és annak ízt aprónként kóstolgtatván, magát ahoz szoktattya; sőt e' világi életnek tetejéről a' halálnak völgye felé, mint menedék lejtőn alább-alább szállogat: hogy ne kényszerítessék reménten és igen véletlen e' világi boldogságnak színtén tetejéről, avagy a' testi bátorságnak magassan felemelkedett meredek partyaíró a' halálnak feneketlen völgyébe hanyat-homlok rohanni. Nem kívánhattya az a' más világnak boldogságát, a' ki ennek boldogtalanságát nem ismeri; a' következő életnek állandóságát s tellyes valóságát nem várhattya az, a' ki ennek mulandóságát, hijjánosságát, és sok gonoszokkal tellyes voltát észre nem vézi, avagy magával el nem hiteti. Imé azért én-is ez elméiteket szorongató, de embernek mind e' jelen-való életben dolgainak okosabban való rendelésére, mind ez élet után következő állapotjának boldogságára nem kevésbé használó gondolatokban úti-társul, sőt segédül, sőt (ha kérdés nélkül azt mondanom lehet) vezérül adom magamat hozzátok, és e' sok bajjal fárasztó, az együgyü emberi nemzetet méznek színevel s édesféggel magához hitegető, de végtére halálos méreggel fojtogató tsalárd világnak álnok praktikáit rövid befezéddel előttetek kifedezem: hogy annak fényes ditsőségét és színes javait magatok előtt gyanósokká tévén, azoktól, mint végső boldogtalanságnak maslagától szorgalmatos vigyázás-

falmagatokat megójjátok. Itt pediglen (hogy ezt eleinten bezedemnek kezderiben megjelentsen) e' világnak nevezetűn, a' mellyről fámlálhatatlan emberi nyelv tézen panaszokodást, és a' mellyről én-is mostan bezedemet intézni akarom, nem értetik a' Teremtőtől a' semmiből kihozatott és külömbkülömb formákra oztatott s böltsen rendeltetett testeknek befoglalása. Mért a' mostani világlódásunkra feltetett gonosz világ nem egyéb, hanem e' világiaknak gonosz életek, melly a' vétkekből úgy áll, mint a' *materialis* világ az élető állatokból. Ugyan-is itt a' földnek helyette vagyon a' fősvényfég, mellynek erősfége, fundamentoma, e' világi jóknak rakása, mellye reménfégének, sőt bölodságának hajlékát építi a' halandó ember: a' tűznek helyette vagyon ebben a' világban a' kívánság, a' melly gerjeszti, égeti, vagy mozgásra és nyughatatlankodásra izgattya a' fíveket: a' viznek helyette vagyon itt az állhatatlanság; sík ugyan-is, és folyó e' világnak bezedé, fogadását meg-nem állya, ígérítit meg-nem teljesíti, változik kedvében, haboz bezedében, és zörnyü hánykodással s elmerítéssel vefedelmezteti azokat, a' kik ő felette evezni, és így ő töle zarázon lenni hajókázva akarnának. A' levegő égnek helyette vagyon itt a' világiak gondolatnak és dolgainak fontoság vagy valóság nélkül való volta, *levitasa* könnyűfége, bolondsága, mellyben a' gondoknak zivataros zelei, az indulatoknak sürü felleget, a' haragnak mennydörgési, a' gonosz nyelvek zörgésinek zapora jég-esői, és az irégységnek verhenyös zémékek pillantó villámái uralkodnak. Továbbá a' hegyeknek és magas közikláknak helyettek vagyon itt a' kevélység, mellyel az alázatosoknak, vagy alatsomb forúaknak, mint lapályos földeknek és völgyeknek felettek e' világ fiai felemelkednek: a' virágoknak és egyéb világ szépségének helyette vannak itt a' gyönyörködterések: a' magas fáknak helyettek, a' felemelkedett 'side' s tova ingadozó gondolatok: a' mélységes tengernek helyette vagyon itt az ő titkos rejtekiben álnok praktikákat forraló zív, melly a' nyughatatlan zörgalmatoskodásoknak habjaival züntelenül hányattatik, és állandó tsendétségben nintsen. Ánák felette a' fényes Napnak helyette vagyon itt az embereknek kedvek zérint folyó zerehsés állapot: a' nevedéft s fogyatkozást zenvédni láttató Hóldnak helyette vannak itt a' züntelen való változások, mellyeknek zérésében a' Mindenhatónak zabados *dispositiojából* vagy engedelmezből ugyan-tsak a' világ fiai, és a' magunk vezet indulatink, mint *secundaria causák*, forogni zoktak. Végezetre az ember életét ha megnézzük, azon kívül, hogy az ember kised világnak nevezetik a' Böltséktől, az ő életének részei ekképen egyeznek meg az eztendőnek részeivel, mellyekkel mérfékelternek, és a' mellyekkel együtt folynak e' világi dolgok: Annak gyenge, és az aérnek fokféle *injuriáira* kitéretett virágával, a' fíráft kezdő goromba gyermeklég a' Tavaft; a' hijába-valóságokra hanyat-homlek rohanó indulatokkal és ártalmas kívánságokkal zint-

tén

tén az izzadságig melegedő ifjúság a' Nyárt; a' hanyatlani kezdett s özül-dögelő, és a' közelitő tunya vénfég zámára minden alkalmatosságokat nagy zörgalmatossággal, sokzor *per fasque nefasque* kézfítő enberkori állapot az Őzt; és végtére a' természetit melegétől megfoztatott nyavalyás vénfég, a' mindenre alkalmatlan Telet igen zépen kiabrázolja: ez, ez ám a' gonosz világ, a' ki minket züntelen való bajjal fíráft, ki a' mi tsendésfégünket háborgattya s életünket vadázza; ez a' jóknak rettentője, a' gonozoknak magát zeretető s zédesgető anyja; ez a' más javainak zekozlója, a' magájának zükön költője; ez minden gonozságoknak kovátsa, s minden jószágos tselekedeteknek hóhéra; ez az övéit hizelkedéffel s hazugságokkal táplálja, az idegeneket magához hitegeti, és físthöz hasonló reménfégekkel hizlalja, hogy, mint egy-felét, a' mezárzékre vigye; ez a' holtáknak ditsereket ellopja, és az élőknek híreket nevetek életekkel együtt eltolvajolja; ez minden ztől zámot vézen, ő töle venni senki nem mér. Oh hijába-valóságoknak hijába valósága! az hol mindenek a' hijába-valóságnak zágával dohosok. Régi zokása e' gonosz világnak, hogy a' kiket az El-sőknek méltóságos rendi közzé zütertett vala; majd az utólsóknak alá-való seregek közzé vessen, és valamennyi tífzetséggel illeti őket, valamennyi ajándékival terheli, azt nem egyébért tselekezi; hanem hogy, a' mellyeket aprónként adott, mind azokat egyzersmind egy zempillantásban vízfíza-ragadgya. Noha pediglen külömbkülömbféle az embereknek az ő abrázattyyok és magok víselése, de fokkal nagyobb külömbfég vagyon az ő kívánságokban s indulatyyokban; mindazáltal az ennyi *seculumok*nak elfolyása alatt fok *experientia*val megtanult és ravazult világnak kézfén vagyon külön-külön minden mesterlége az embereknek minden nemeinek megfogadására: mert a' kevélynek és nagyia vágyónak a' tífzetségeket és nagy állapotokat mútogattya; a' tobzódóknak a' testnek kénye zérint tápláló ezközöket, a' puháknak a' henyelésnek hezfésnek párnáját rakja fejek alá; a' fősvényeknek a' gazdagságot fordittya fejekbe; ezeket pedig és egyéb efféléket a' végre, hogy minek-utánna, mint a' halakat, őket megmaflagosította, a' vétkeknek hálójában őket könnyen megfogja. Mind ezeknek zomorú igen az ö kimenetelek; holott e' világnak minden édesfégi megzoktak keseredni, és az örömöknek végin síralom zokott lenni. Innet mondgya egy Tudós, hogy minél barátságosabbnak mútattya magát e' világ, anál ártalmasabb és vefedelmesebb az, és sokan annak ártalma miá megromolnak. Nintsen bizonyára soha ártalmasabb s vefedelmesebb ellenfég, mint a' ki ellenfeges indulatyyát zörgalmatoson eltitkolván, magát az embernek baráttyanak tettetiti. Mellyre nézve *Antigonus* Áfiának Királlya mindennapon könyörög vala az ő Isteninek, hogy az ő baráttitól óltalmaznák-meg őtet. Ugyan-is az ember, az ő nyilvánfagos és tudva tartott ellenfégítől magát megójjá, és óltalmazni igyekezi; de a' zível el-

B 3

lenség

lenfég, fájjal jóakaró, a' kinek nyelve édes mézzel folyó, azonban az ő fíve nem e-
gyéb, hanem mérges nyilaknak tegze, azt az ember az ő baráttai közzé számlálván,
még az ő fívének rejtekibe-is bévízi, az ő titkainak, mint elrejtett kintseinek meg-
tekintésére; és így, attól tartani nem tudván, sőt magában bátorságos lévén, az ál-
tal ejtetik legnagyobb romlásba. Ezt tselekezi e' gonosz világ a' böldegtalan em-
beri nemzettel, hogy sok hízkelkedéssel, tsalárd hitegetésével magát azoknak ked-
vekbe bézínclvén, elődeden magát nékiel nem tsak baráttoknak, hanem ugyan
édes annyoknak lenni tettei; azonban minekutánna magához foglalta, majdan
öket halálös gyűlöléggel, étető méreggel, alattomban vagy nyilván, halálra üldözö
gonosz mostohának, sőt lelkének és testének kegyetlen hóhérának lenni tseleke-
detével megbizonyította. Ekképen nem külömb indúlattal vagyon hozzánk, mint
a' madaráé a' levegő égnek állatához, az együgyü madárkákhoz, a' ki azoknak fa-
vokhoz alkalmaztatott sípnak süvöltésével azokat egybe-gyűjti, hogy avagy meg-
vetett hálójával meglepje, avagy enyves lépés vezzelével megnyögöztessé. De mit
mondok? Annál-is ravaábbul 's egyszerűs mind gonoszabbul bánik velünk ez az
embereknek álnok madaráé a' tsalárd világ. Ugyan-is nem elég néki, hogy minket
hálójába kerít álnok mestersegeivel; hanem egyszerűs mind úgy elfoglalja és mintegy
el-aluttya e'züket, érzékenységet, és itéletünket, hogy a' mi ő általa való meg-
tsalattatásunkat és megfogattatásunkat meg-ne ismérjük, ézre ne vegyük. Innét
vayon már, hogy midön magunkat szabadon lenni alittyuk, akkor alattomban való
örizet alatt tartatunk: mikor magunkat egészségeseknek gondoljuk, akkor minden
meggyógyulásnak reménsége kívül való nyavalyában vagyunk; midön magunkat
bővölködni itéljük, akkor minden féltéges jók nélkül féltölködünk; midön dol-
gainkat okoson rendelni, viselni, és állapotunkat jó karban lenni gondoljuk, akkor,
mint minden okoság nélkül való, a' böldegtalanságnak rabotás házába bérekezte-
tünk, midön sok e'ztendökig, magunk kívánatos gyönyörködtetésével egybe-kötte-
tett tsendes életet igérünk magunknak, akkor az irgalmatlan halál alattomban lelt
hány a' mi életünknek; midön a' mi értéinket javainkat tsaporítani láttatunk
magunknak, akkor a' mi javainkban, sőt lelkünk ismértiben-is megbetsülhetetlen
kárvallással hajó-törést tsenvedünk: Summa tserint, a' melly úttal a' mi tsiftésé-
günknek, betsületünknek és életünknek megmaradandóságát keresük, azzal mind
tsiftéségünket, hízüket, nevüket, mind életünket, minden vézsa nyeresnek re-
ménsége nélkül elveztyük. Oh tsiftátalan világ! melly kitsiny idő alatt minket
mind befogadé, mind kiveté! miképen minket mind magához voné, mind töled
el-tsítaé; megörvendezteté, és megzomorítaé; hozzá édesgegeté, és megfanyar-
gaté; felemelé, és ismét földhöz veré! És végezetre annyira e'züket vezté a' te
hozzá való tsoktatásnak bolond hagymázával, hogy tenálad nélkül teveled legyünk,
és midön a' mi falainkon belöl vagyó a' lopó, annak nyomozására házunkból kime-
gyünk. De ámbátor némelyek arra mehefsünkis, hogy az utánunk tolvaj módra le-
teskedö világnak nékünk vetett töreit ézre vegyük; de ez a' legnyomorultabb és
tsanakozásra méltó dolog, hogy azokat semmiképe el-nem kerülhettyük. A' vizek-
ben szabadon tszkáldogáló halatskák, hogyha ézre vézik (hogy így tsöljak) a' nékiel
béereztetett étel közzé elrejtett hegyes horgot, avagy elejekbe kiterjesztett há-
lót; az éltető égbé tsárnyakon levegdeglö repesö madarkákat, hogyha az érzékeny-
ségek megintik az ő megfogattatásokra vettett törökröl; az erdöknek, kietlé he-
lyeknek, barlangoknak lakosi, a' vad állatok, hogyha az ő utánok nyomozó vadás-
ebek-

ebeknek tsiholásokat meghallándják, noha mind ezek oktalan állatok, mindazáltal
magokröl gondot viselnek, és a' jelen-való vezzeléböl magokat kiragadják: és így
egyéb állatoknak-is, majd mindeneknek, okos lélek nélkül adott a' természet olyan
tehetséget, és öltöt-is beléjek olyan hajlandóságot, mellyel a' gonoszt elkerüljék, és
életeket öltalmazzák azok ellen, mellyeket ártalmasoknak lenni az érzékenységek
mútatnak. De az emberi nézetségnek, az okos lélekkel, és nagy dolgokra kiterjedö
böítseséggel-is nem adott arra elég okoságot és tehetséget, hogy e' világ tsaládsága
ellen magát megóhassa. A' mi ez életben sok dolgokban elő forduló egyéb akadá-
lyokat illeti, azok felöl ugyan nem panaszkodhatunk a' Természetre; mert mind
azok ellé mútatott minékünk valami orvoságot. Ugyan-is ha a' Napnak hévségétöl
süttetünk, arnyék alá megyünk; ha ellenben a' hidegnek miatta meglásúl a' vér-
nek folyása tetemeinkben, a' tüzhöz közelítünk, vagy tömött köntösökkel testün-
ket fedezgettyük, hogy a' testböl kizsármazó meleget vézsa verjék, és, hogy el-ne
o'zsoljon, tartóztassák; ha gyalog járnáljuk, lovakon vagy tserekereken vontatjuk
magunkat; ha tengereken, vagy egyéb mély vizeken által-menni akarunk, hajók-
ba ülünk; ha esökökkel záporokkal háborgattatunk, hajlékokat, házakat építünk, 's
azokban azok ellen nyúgodalmat találunk; ha gonosz-akaróink vannak, azok ellen
barátinknak tsolgalattokkal élünk; vagy egyéb erősségekkel magunkat öltalmaz-
zuk: és így egyéb akadályos dolgok ellen-is tsalattatott a' Természet az emberi el-
mével olyan mestersegeket, mellyekkel azok ellen a' magok alkalmatosságára vigyáz-
nának 's élnének; de erre még-is nem terjedett a' Természetenek anyai indúlattya,
hogy e' világnak gonosági, tsaládsági ellen-is nyújtana minékünk orvoságot. Mert
ha mind renddel kérdezkednénk-is a' világ udvárában felneveltetteköl, avagy an-
nak zárlója alatt a' hijába-valóságnak földgya mellett vitézkedöktöl, ha tellyesé-
gel rézetlenek-e a' világ komor dölföségének zivatarában, avagy tsalattak-e hathatós
orvoságot, annak sok gondokkal tsnyasztó mérgének ellené, és álnok praktikai-
nak megjáttsodtatására; e' földnek minden tségelete nem ad egyet elő, a' ki ezzel
kérkedhesék. Mert ha a' dolgot ugyan völtaképen megvisgáljuk, ha mi orvosá-
gok itt lehetnének, sokkal bajosabbak azok, mint magok a' gonoszok, mellyekkel
e' világ illet bennünket: mint a' testi nyavalyáknak gyógyítására adatott olyan or-
voságot, mellyek nagyobb tsenvedést indítanak emberben, mint magok a' nyava-
lyák. Mellyhez képest sokan a' betegek közzül, a' kiknek tsintén elnehezedett és
megrögöztött nyavalyájok nintsen, inkább akarják azt tsenvedni, hogy-fem afféle
nehéz orvosággal magokat kínozni. Ugy e' világ bajait majd jobb embernek
tsenvedni, hogy-fem azokat, kivált a' magától tsahatsoltatott orvosággal ma-
gáról elhárítani igyekezni. Mert ha (e' világ) azt tsavalja, hogy egy ellentünk lött
bozzúságot megbozzúsuljunk, azt tselekezi e' világ, hogy annak megbozzúsulásában más
tiz annyi bozzús és gonoszokat vakarjunk tszünkre: ha egy valamely gondból a-
karjuk magunkat kiöldözni, azt tselekezi e' világ, hogy mások véghetetlenek ne-
vekedgyenek helyette, és minket tsoróssabban megkötelezzenek: ha a' tsorútt ál-
lapatnak, tségénységnek nyüget akarjuk lábainkröl levetni, azzal azt tselekezi tsük
e' világnak hozzánk való idegenfége, reánk való irégysége miá, hogy a' gazdagság-
nak keresetiben ezer annyi akadályok, tsarastó munkák, életünk 's betsületünk
tserentseltetésé, igyekezetünkben, feltött tsándékunkban való gyakor megtsalatta-
tás miatt, elmékben buslakodtató gondok, és egyéb, minden nyúgodalomtól,
gyönyörüségtöl megfoztó, 's ellenben nagy böldegtalanságot magokkal hordozó
bajok fordúljanak nyakunkba: ha alaton állapotunkból való tselemelkedésünkben

fáradozunk, e' világ ellenben azt tselekezi, hogy felemelkedett állásunkból annál nagyobb alacsonyagra letájtassunk. *Sisyphus* felől írják az ő elméjeket a költeményekben gyakorló 's gyönyörködterő *Poéták*, hogy illyetén büntetése vagyon a Pokolbéli tartományban, hogy egy igen nagy gömbölyeg követ züntelenül neki egy nagy hegyre felfelé hömpölygetni kell: úgy hogy, mihelyt azt a hegynek tejeire nagy epeféggel felhengergetheti, onnat az ísmét legördül a völgybe, mellynek újjolag utánna kell menni, és ez önéki züntelen való baja. Bizonyára *Sisyphus* kövei előttünk e' világban való fok bajok és terhes gondok: mellyeket midön a mi munkás és fáradságos életünknek hágóján előlünk el-akarunk hömpölygerni, és a nyugovásnak helyére a tetőre fel-jutni, ottan azon, vagy más gondok onnét minket levonnak, elébbeni bajoskodásunknak, fáradságunknak, és a miatt való e-bádgyadafunknak nevedésével való viselésére. Fordítsad rá bár elmédet ember, és próbáld-meg magadon, ha nem úgy van-e a dolog, e' világi életnek akar-melly nemében foglaljad magadat, és e' világi hivataloknak, állapotoknak akar-melly *gradusán* helyezettett légy, valld-meg, ha nem vitt-e egynéhány éor vizre e' tsalárd világ, és az ő ígéréteín fundáltatott reménséged fok éor füstbe nem ment-e? Oh melly fokot tézen-sel az ember zándékában e' világnak biztatására, a' mellyben zörnyü zégyenvallással és keferü bánattal megtsalattatik. A' kalmátkodással kereskedést üzö ember fok éor eleinten még otthon felvetegeti, 's elméjében zamba vézi, mennyi ha zna fordulhat önéki felvevendő úttyában, söt néha talám, mint-ha már kezében vólna, úgy tartya a nyereséget; azonban hirtelen, siralmas kárával, magának zörnyü bánattyával, és fok éor megépülhetetlen romlásával, a' zerehtsétlenfégnék zoroissaiban eseti történik. A' maga javait, józágit, kintseit zaporítani igyekező ember feltézi néha magában, hogy ha még erre vagy amarra zert tehet, ha még ennyit vagy amannyit gyűjthet, tehát azzal oztán melézik 's megnyugzik, magát többnek gyűjtésével nem zaráztya 's nem emézi; hanem a' keresett jókkal minden gond nélkül élni fog gyönyörűségeis tsendességgel és nyugodalommal. Azonban nem vézi ezébe, hogy az ő gyűjteményinek zaporodásával zaporodik a' gond, nevededik a' bú, újjul éled és gerjed a' kívánság, a' telhetetlenség: és így a' várt nyugodalomnak helyette, az alunni nem hagyó törődéseknék és nyughatatlan zorgalmatofságoknak sokkal erőzokosabb zivatari zudólnak-meg az ő elméjében. A' ki házat épít, feltézi magában, hogy ő abban nyugodalmas életet éljen; a' ki zölöket plántál, gyümöls-fákat ültet, és egyéb e' világi életnek háznára 's ékesítésére való alkalmatofságokat elkövet, azt tézi-sel végül, hogy ő fok fáradsági után azoknak háznaival 's gyönyörűségeisvel ő magát táplálja; de jaj! melly fok éor ellenkező kimeneteli vagyon az ő dolgának! mert gyakorta azokból kiüzi ötet a' segyver, kiüzi gyakran a' tűz, kiüzi gyakran a' váratlan vendég, a' kegyetlen halál, és így ő azoktól, 's azok-is ő töle elmaradnak.

Igy folydogal-el ez hijába-valóságoknak hijába-valóságával tollyes élete a' halandó embernek, és így játzik ő véle, mint zarentse laptájával e' gonoz és tsalárd világ, zines ígéréteknék magához édesgetvén, hazugsággal táplálván; azonban minden mesterfégeisvel azon vagyon, hogy avagy a' fok gonozoknak meglablhatatlan örvényébe borítsa, avagy, ha azt nem viheti véghez, az ő ártalmának utólsó dandarával, a' váratlan halállal annak zolgaival a' halált hozó nyavalyákkal együt ugyan tsak meglepi. Elég példa erre 's a' t.

Vége.

Jgaróy Kottmájánal